

ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Курсант 219 навчальної групи Суконько Н.Ю.

Науковий керівник: викладач кафедри криміналістики та судової медицини НАВС, к.ю.н. Атаманчук В.М.

Суспільна небезпека незаконного обігу наркотиків є цілком очевидною. Незаконний попит на наркотичні засоби і психотропні речовини, збільшення їх незаконного виробництва й обігу є глобальною проблемою сучасності, що являє серйозну загрозу для соціальної, економічної та політичної систем і стабільності, національної безпеки і суверенітету всіх держав.

В Україні особливо за останні роки організована злочинна діяльність у сфері наркобізнесу поширюється загрозливими темпами. На офіційному рівні визнано, що поширення в Україні наркоманії створює безпосередню загрозу геноциду нації, забезпечення правопорядку та національної безпеки держави.

Наркоманія веде до вчинення інших злочинів, створює умови для формування наркоринку, злочинних груп і формувань, злочинно пов'язаних з міжнародним наркобізнесом, різними мафіозними структурами.

Найбільша суспільна небезпека поширення наркотичних засобів полягає в тому, що особи які споживають їх, здатні до вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів.

Щоб визначити основні особливості криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів було розглянуто підходи наукового аналізу, методика розслідування незаконного обороту наркотичних засобів, осіб, які його здійснюють.

Питаннями дослідження данної теми займалися наступні вчені-криміналісти: Белкін Р.С., Боголюбова Т.А., Весельський

В.К., Валов С.В., Денисов Ю.М., Іщенко А.В., Єрмолович В.Ф., Черноус Ю.М. та інші.

На жаль, при розслідуванні незаконного виготовлення, зберігання і збуту наркотиків увага звертається в більшості випадків на сліди, які можна назвати традиційними в криміналістиці (наприклад, сліди пальців рук). Тим часом злочинець може залишити такі сліди, що характерні для даного виду злочинів. Оскільки коло матеріальних слідів при розслідуванні незаконного обігу наркотичних речовин дуже широке (це речовини рослинного, тваринного і синтетичного походження в малих дозах, головним чином у вигляді мікрочастинок), то серед криміналістичних експертиз найпоширенішою є експертиза матеріалів, речовин і виробів (КЕМРВ).

Загальна криміналістична характеристика даного виду злочинів складається з таких елементів: предмет злочинного посягання; спосіб скоєння злочину; типові сліди; обстановка скоєння злочину; особа злочинця; обставини, що сприяли скоєнню злочину.

Криміналістична характеристика злочинів у сфері незаконного обігу наркотиків буде неповною без характеристики осіб, які їх здійснюють. Дані про особу злочинця є також елементом і кримінологічної характеристики злочинів, але в кримінології вони застосовуються в основному для попередження і вивчення злочинів. Певна сукупність відомостей про особу злочинця не входить у кримінологічну характеристику (наприклад, навички виготовлювачів наркотичних засобів). Ці злочинні навички відображаються в способах скоєння злочинів, можуть впливати на вибір предмета злочинного посягання, приховання злочину і залишати на місці скоєння злочинів сліди певного "почерку" злочинця. Вчені-криміналісти підкреслюють, що для криміналістики можуть бути важливі й такі властивості особи, що вивчаються іншими науками. У більшості випадків вчені-криміналісти розглядають структуру особи як сукупність даних про соціально -

демографічні, психофізичні, психологічні, біологічні й інші особливості суб'єкта, його виробничу, побутову, соціально - правову і суспільно-політичну характеристику.

Із сукупності ознак особи, що займається виготовленням, зберіганням і збутом наркотичних засобів, найбільший інтерес являють собою:

відомості соціально-демографічного характеру (стать, вік, рід занять, освіта, родинний стан);

відомості виробничо-побутового характеру (поведінка за місцем роботи, навчання, за місцем проживання);

відомості соціально-правового характеру (судимість, раніше скоєні адміністративні правопорушення).

Аналіз даних осіб, які вчинили злочини у сфері незаконного обігу наркотиків, дозволяє скласти соціально-кримінологічний збірний портрет. Серед чоловіків переважають особи молодого віку, які не мають сім'ї, постійного місця проживання, які мають загальну середню освіту та спеціальність, не вживають наркотики, неодноразово судимі. Серед жінок переважають особи більш старшого віку, які мають сім'ї, постійне місце проживання, неповну середню освіту і спеціальність, не споживають наркотики, не судимі.

Злочини в сфері обігу наркотичних засобів відрізняються багатоепізодністю, тривалим характером, наявністю посередників, що здійснюють переміщення наркотичних засобів, виробників, розповсюджувачів, організаторів кубел. При цьому дії більшості з них утворюють самостійний склад злочину, наприклад, організація і утримання кубел, посів і вирощування наркотичної сировини тощо.

Врахування зазначених ознак злочинців та злочинних угруповань дозволяє пов'язувати їх діяльність з ознаками певних способів вчинення контрабанди, ознаками предметів контрабанди (синтетичні наркотичні засоби, наркотики рослинного походження тощо), а також можливими слідами злочинної діяльності і відповідно висувати обґрунтовані слідчі

та оперативно-розшукові версії особливо в умовах неочевидності вчинення аналізованих злочинів.

Крім того контрабанда наркотичних засобів є злочином високого ступеня суспільної небезпечності. Цим злочином завдаються збитки національним інтересам держави, оскільки йдеться про руйнування фізичного і морального здоров'я нації, її генофонду, інтелектуального потенціалу суспільства. Вчинення таких злочинів сприяє поширенню такого негативного явища, як наркоманія. Цей злочин завдає істотної шкоди економічно-господарській діяльності держави. Деякі форми сучасної контрабанди наркотиків дедалі тісніше зливаються зі структурами організованої злочинності і набувають рис національної і транснаціональної організації злочинності, що також має бути враховано при кримінологічному дослідженні особи злочинця, у сфері незаконного обігу наркотичних засобів.

Підсумовуючи викладене відзначимо, що особистість злочинця, який вчиняє злочини у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, є дуже складним предметом дослідження, який потребує комплексного вивчення, узагальнення та аналізу з позиції криміналістики, медицини, психології та інших наук.